

رابطه معاد و معنای زندگی

در اندیشه ملاصدرا

سعدی صفاری^(۱)

رضا رسولی شریبانی^(۲)

چکیده

مرحله حقیقی وجود انسان است. همه انسانها از قدر مشترک معنای زندگی برخوردار خواهند بود اما معنای حداکثری و حقیقی شامل کسانی خواهد شد که دارای مراتب عالی وجود و مقام تجرد باشند.

کلیدواژگان: معنای زندگی، معاد، مرگ، ملاصدرا.

۱. مقدمه

مرگ مسئله‌ی است که راه فراری از آن نیست و هر لحظه ممکن است آخرین لحظه زندگی باشد. لذا نمیتوان از زندگی سخن گفت و نسبت به مرگ بیتفاوت بود. به همین دلیل سؤالاتی در ذهن بشر شکل گرفته، از جمله اینکه آیا ارتباطی میان مرگ و معاد با معنای زندگی وجود دارد؟ آیا مرگ به زندگی معنا میدهد یا آن را بی‌معنا میسازد؟ علت این پرسشها کوتاه بودن زندگی و زوالپذیری آن است؛ چیزی که کوتاه و محدود است نمیتواند چندان با ارزش باشد، بویژه زمانی که همراه با گرفتاری و رنج باشد، شاید به همین دلیل است که برخی پایان دادن به زندگی کوتاه و تلخ را ترجیح میدهند. نتیجه این فکر اینست که در صورتی زندگی ارزش زیستن دارد که از لحاظ کیفی شیرین، جذاب و بدون رنج باشد و از لحاظ کمی بیپایان.

به اعتقاد برخی مرگ زندگی را بیمعنا میکند و زندگی زوالپذیر و محدود، ارزش زیستن ندارد؛ بویژه اگر همراه با گرفتاری و رنج باشد. برخلاف این گروه، ملاصدرا با اثبات جاودانگی نفس معتقد است همانگونه که حقیقت هستی سقف ماهوی و محدودیت ندارد، انسان نیز سقف ماهوی ندارد و زندگی انسان منحصر به عالم ماده نمیشود. حرکت انسان با سعی و تلاش دنیوی آغاز میشود اما با مرگ استمرار پیدا میکند و زندگی حقیقی و حیات برتر در سایه مرگ حاصل میشود. زندگی در صورتی معنای کامل پیدا میکند که به آخرت و جاودانگی نائل شود. او برای انسان اهداف عالی و متوسط تعریف میکند و مراتب سعادت را به مراتب تکامل نفس میداند. ملاصدرا ذات و حقیقت انسان را عقل نظری میداند و سعادت حقیقی را در این قوه دانسته و حرکت عقل عملی در مسیر سعادت را زمینه‌ی برای تعالی عقل نظری قلمداد میکند. او دنیا را نمادی از برزخ و برزخ را نمادی از قیامت میداند. دنیا و آخرت یک وجود ذو مراتب است که نه تنها تقابلی با هم ندارند بلکه آخرت مرحله تکامل یافته دنیا است. معاد یعنی سعه وجودی یافتن و رسیدن به مرحله عقلانی که همان

تاریخ دریافت: ۹۸/۴/۳۰ تاریخ تأیید: ۹۸/۷/۲۹

(۱). مربی و دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه پیام نور قزوین (نویسنده مسئول)؛ saffary88@gmail.com

(۲). استادیار دانشگاه پیام نور قزوین؛ rasooly@yahoo.com